

Derleme/Compilation

FINLANDIYA EĞİTİM SİSTEMİNDEN TÜRKİYE'YE MESAJLAR*

Songül DEMİRKAN**

Öz

Günümüz dünyasının küreselleşen koşullarının ülkelerin birbirlerinden habersiz veya birbirlerine ilgisiz kalmalarına izin vermediği söylenebilir. Ülkeler birbirlerinin sosyal, ekonomik, eğitim vb. birçok alanda uyguladığı politikalarından haberdar olmakta, birbirlerinden etkilenmektedir. Hatta bazı ulusal veya uluslararası kuruluşlarca yapılan değerlendirmeler aracılığıyla politikaların ülkeye katkıları ve geliştirilmesi gereken yönlerine dair fikir sahibi olmak mümkündür.

Her ülke refah düzeyinin artırılması ve geleceğin güvence altına alınması amacıyla ortaya konulan politika alanları arasında eğitim de bulunmaktadır. Her ülkenin eğitim politikaları doğrultusunda uyguladığı bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Ülkelerin eğitim sistemleri diğer ülkelere dair bilinmeye değer konulardan biridir. Bu sayede ülkeler kendi sistemlerinde aksayan yönlerin giderilmesine katkıda bulunabilecek denenmiş çözüm önerileri getirebilirler. Buradan hareketle Finlandiya Eğitim Sistemi'nin örnek alınabilecek uygulamaları olan ülkelere biri olduğu ve Finlandiya'nın eğitim sistemindeki başarılarıyla anıldığı söylenebilir. Bu çalışmayla Finlandiya eğitim sistemi ortaya konularak Türkiye için öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Finlandiya eğitim sisteminden yola çıkılarak Türkiye'nin kültürel, sosyal, ekonomik yapısıyla uyum sağlayabilecek, başarılı eğitim politikası ve uygulamaları geliştirilmesine katkı getirilmesi umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finlandiya Eğitim Sistemi, Türkiye Eğitim Sistemi, Karşılaştırma.

* Bu çalışma Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Teftişi Doktora programı kapsamında Prof. Dr. Ali BALCI tarafından yürütülen Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi dersinde yazar tarafından hazırlanan raporun geliştirilmiş halidir.

Geliş Tarihi/Received Date: 02.12.2017-Kabul Tarihi/Accepted Date: 22.11.2018

DOI: 10.30913/alinterisosbil.360454

Atıf Künyesi/Citation:

Metin içi/In Text: (Demirkan 2018: Sayfa No)

Kaynakça/References: Demirkan, Songül.(2018). Finlandiya Eğitim Sisteminden Türkiye'ye Mesajlar. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi(ASOBİD)* Sayı: 4: 171-195, Doi: 10.30913/alinterisosbil.360454.

** Öğretim Görevlisi, Ahi Evran Üniversitesi, songul.demirkan@ahievran.edu.tr.

Messages from Finland Education System to Turkey

Abstract

It can be said that the global conditions of today's world do not allow countries to be unaware of each other or remain in different to each other. Countries are aware of the policies applied to the field in different social, economic, educational, etc and they can have an idea about the contribution of these policies to the countries and their direction to be developed through the evaluators made by national international organizations.

Education is one of the areas in which countries have developed policies to increase the level of welfare and safeguard of their future. There are educational systems that countries implement in the direction of education policies. The education systems of the countries are one of the unknown issues that is worth knowing about other countries. Finland is one of the countries that can be taken as model in terms of the practices in Education System. For this purpose, it is aimed to analyzed Finnish education system and develop suggestions for the Turkish education system. By way of the Finnish education system, it is hoped to contribute to the development of successful education policies and practices that will adapt to the cultural, social and economic structure of Turkey.

Keywords: Finland Education System, Turkey Education System, Comparison.

GİRİŞ

Eğitim; deneme-yanılma usulüyle yönetilemeyecek kadar önemli alanlardan biridir. Dolayısıyla farklı ülkelerin başarılı/başarısız deneyimleri diğer ülkelere kendi sosyal, ekonomik, coğrafi ve siyasi durumları çerçevesinde yol gösterici olmaktadır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) kapsamında gerçekleştirilen testler ülkelerin eğitim sistemlerini politika, uygulama, öğrenci refahı ve başarısı vb. konularda karşılaştırabilecekleri önemli bir kaynaktır (OECD, 2018).

Finlandiya; OECD tarafından PISA dâhilinde yürütülen sınavlardaki başarısıyla –özellikle 2000, 2003 ve 2006 yıllarındaki üst üste birinciliğiyle- göz doldurmaktadır (Grek, 2009; Kupiainen, Hautamaki and Karjalainen, 2009; Takayama, 2010). Türkiye ise PISA sonuçlarında Finlandiya'nın ve OECD ortalamasının gerisinde kalmaktadır. PISA 2015 sonuçlarına göre bilim, okuma ve matematik alanlarında 75 ülke arasında Finlandiya'nın sıralaması 5, 4 ve 12 iken Türkiye'nin sıralaması 52, 50 ve 49'dur (OECD, 2018). Bununla birlikte PISA işbirlikçi problem çözme becerileri sıralamasında Finlandiya sekizinci sırada iken Türkiye 45'incidir (OECD, 2016).

Bu çalışmada Finlandiya eğitim sistemine dair bilgi verilerek Türk eğitim sistemine katkı sağlayabilecek fikirler geliştirilmesine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Finlandiya'nın coğrafi, sosyal, siyasi ve ekonomik durumu, eğitim politikaları ve amaçları, eğitim sisteminin yapılanması, eğitim sisteminin süreç boyutu ortaya konularak Türk eğitim sistemi için önerilere yer verilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın modeli literatür taramadır. Finlandiya'nın coğrafi, siyasi, sosyal ve ekonomik durumuna dair genel bir bilgilendirmeden sonra Finlandiya eğitim sisteminin politika ve amaçları, yapılanması, süreç boyutu belge ve kaynaklara dayalı olarak ortaya konulmuştur.

Araştırmanın başlıca veri kaynaklarını, Finlandiya ve Türkiye'nin eğitim sistemine dair bu iki ülkenin kamu belgeleri (mevzuat, bakanlık veya kurul raporları vb.) ve Finlandiya eğitim sistemini ortaya koyan Eurydice, NUFFIC, OECD, UNESCO vb. kuruluşların belgeleri ve çalışmaları oluşturmaktadır. Bu bağlamda veriler kaynaklardan taranarak Finlandiya eğitim sistemi betimlenmiştir.

Finlandiya'nın Coğrafi, Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Durumu

Avrupa'nın Kuzeyinde Baltık Denizi'nin kıyısında yer alan Finlandiya'nın yüzölçümü 338.145 km²'dir. Rusya, Norveç ve İsviçre ile komşudur. Baltık Denizi, 60.000'den fazla göl ve Kuzey Atlantik akımının etkisiyle soğuk ılıman iklime sahiptir (www.cia.gov).

Finlandiya 6 Aralık 1917'de Rusya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir, yedi idari bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgeler; Güney Finlandiya, Güneybatı Finlandiya, Doğu Finlandiya, Batı Finlandiya, Kuzey Finlandiya, Laponya ve özerk Aaland Adalarıdır. Bu bölgelere bağlı 20 bölge, 320 belediye bulunmaktadır (www.mfa.gov.tr).

Finlandiya parlamenter bir demokrasidir. Finlandiya'nın başkenti Helsinki, resmi dili Fince ve İsveççe'dir. Nüfusun %88.7'si Fince, %5.3'ü İsveççe konuşmaktadır (www.stat.fi). Ülke nüfusunun yarısından fazlası protestan (%70,9), %1,1'i ateisttir. Ortodoksluk (%1.1) ülkedeki diğer inanışlardandır (www.mfa.gov.tr).

Finlandiya İstatistik Kurumu (FİK)'nin 2018 verilerine göre Finlandiya'nın nüfusu 5.519.463 milyondur. Nüfusun %93.4'ünü Fin, %5.6'sını İsveçliler oluşturmaktadır. Ülkede Finler ve İsveçliler dışında Rus (%0.5), Estonyalı (0.3), Romalı (0.1) ve Samiler (%0.1) yaşamaktadır. Ortalama yaşam süresi 80.77 yıldır. 2017 yılı itibariyle nüfusun yaşlara göre dağılımı şöyledir: 0-14 yaş %16.43, 15-24 yaş %11.4, 25-54 yaş %37.78, 55-64 yaş %13.29 ve 65 yaş üstü %21.1'dir. Nüfusun ortalama yaşı 42'dir (www.cia.gov).

Finlandiya'nın para birimi euro'dur. Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla 236.8 milyar dolar, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla artış oranı %0.4, kişi başına milli gelir 41.200 dolardır. Enflasyon oranı 0.1, işsizlik oranı 10.3'tür (www.cia.gov.tr, www.stat.fi).

Finlandiya Eğitim Sistemi

Finlandiya Eğitim Sistemi başlığı altında sistemin politika ve amaçları, yapılanması ve süreçleri konularına değinilmiştir.

Eğitim Politikaları ve Amaçları

Finlandiya Eğitim Sisteminin politika ve amaçlarının ortaya konulması sistemin anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Finlandiya Eğitim Sisteminin temel prensipleri etnik köken, yaş, mal varlığı ve yaşadığı yere

bakılmaksızın tüm vatandaşların kaliteli eğitim ve öğretime eşit erişiminin sağlanması, tüm vatandaşlara aynı eğitim olanakların sunulması ve hayat boyu öğrenmenin sağlanmasıdır (www.minedu.fi). Eğitim hakkı anayasayla güvence altına alınmıştır. Finlandiya Anayasa'sının 16. Maddesinde eğitim hakkı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Herkes temel eğitimi ücretsiz alma hakkına sahiptir. Kamu otoriteleri, herkese kendi yetenek ve özel ihtiyaçlarına uygun eğitim alma ve kendini geliştirme hakkını eşit olanaklarla garanti etmek durumundadır. Bilim, sanat ve yükseköğrenim özgürlüğü garanti altındadır.”

Eğitim politikasının temelinde ücretsiz eğitim ve hayat boyu öğrenme bulunmaktadır. Tüm vatandaşların kaliteli eğitim olanaklarına eşit olarak ulaşabilmesi, verilen eğitimin kaliteli, etkili, eşit olması ve uluslararası standartları sağlaması hedeflenmektedir. Eğitim, uluslararası rekabet ve toplum refahının anahtarı olarak görülmektedir (www.opf.fi). Bu doğrultuda eğitimin amacı Finlandiya Temel Eğitim Kanunu'nun 2. Maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

“Eğitimin amacı öğrencilerin insani değerlere ve etik sorumluluğa sahip olmalarını sağlamak ve öğrencileri hayatın içinde ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerilerle desteklemektir. Eğitim; toplumsal uygarlığı ve eşitliği, öğrencilerin eğitime devam etmelerini ve hayat boyu öğrenmelerini teşvik etmelidir.”

Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı (FEB) 2020 Stratejik Planı (2010) ile ülkenin eğitimde bilgi, kapsam ve yaratıcılığa öncülük etmesinin hedeflendiği belirtilmiştir. Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu (FUEK) 2020 Stratejik Planı'nda ise eğitimin amacı (1) öğrenenlerin analitik düşünme, iletişim, çalışma ve zanaat icra etme, kendini tanıma, sorumluluk sahibi olma gibi becerilerinin ilk çocukluk çağlarından itibaren geliştirilmesi, (2) her bir öğrenenin esnek ve cesaretlendirici hayat boyu öğrenme seçenek ve fırsatlarına sahip olmasının sağlanması, (3) farklı yetenekleri olan öğrencilerin erken tespit edilerek yeteneklerine uygun olarak yönlendirilmesi, (4) her bireye iş ve özel hayatında başarılı olmasını sağlayacak kendini geliştirme fırsatlarının sunulması (5) öğrenenler olarak tüm vatandaşların ülke çapında eğitimde eşitliğini garanti etmek olarak belirtilmiştir (UNESCO, 2012).

Finlandiya Eğitim Sistemi politika ve amaçları ele alındığında eğitimde fırsat eşitliği ve yaşam boyu öğrenmenin önemsendiği görülmektedir. Din, dil, ırk ayrımı yapılmaksızın bireysel farklılıklar dikkate alınarak bireye özel eğitim fırsatları sunulması amaçlanmaktadır.

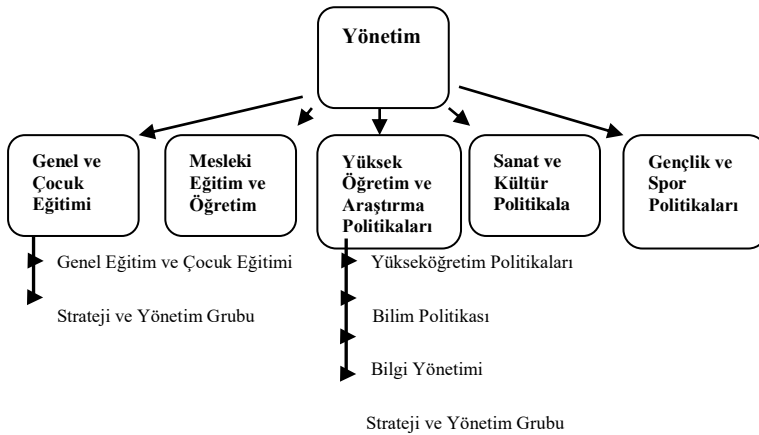
Eğitim Sisteminin Yapılanması

Finlandiya Eğitim Sisteminin yapılanması yönetsel ve okul yapılanması olarak iki boyutta ele alınmıştır.

Yönetsel yapılanma. Yönetsel yapılanma; merkezi, yerel ve okul düzeylerinde ele alınmıştır.

Merkezi Düzey. Eğitim politikasının genel prensipleri ve eğitim mevzuatına dair kararlar Finlandiya Parlamentosu tarafından alınmaktadır. Belirlenen politikaların uygulanmasından Finlandiya Hükümeti, FEB ile FUEK sorumludur (NUFFIC, 2015).

FEB en yetkili eğitim otoritesidir. Bakanlık aynı zamanda araştırma, kültür, spor, telif hakkı, gençlik politikalarının uygulanmasından sorumludur (www.minedu.fi). Bakanlık 2012 yılından itibaren eğitim ve araştırmadan sorumlu bakan ve kültür, spor, telif hakkı ve gençlik politikalarından sorumlu bakan olmak üzere iki bakan tarafından temsil edilmektedir. Aşağıda FEB tarafından ilan edilen örgüt şemasına yer verilmiştir (UNESCO, 2012).

Görüldüğü gibi Genel Eğitim ve Çocuk Eğitimi, Mesleki Eğitim ve Öğretim, Yüksek Öğretim ve Araştırma Politikaları bölümlerinin yanında Bakanlığın kültür, spor, telif hakkı ve gençlik politikalarına dair yükümlülüklerini yerine getirmek üzere Sanat ve Kültür Politikaları, Gençlik ve Spor Politikaları bölümleri bulunmaktadır.

FEB'e bağlı olarak çalışan FUEK üyelerini siyasi karar mercii, yerel yetkili, öğretmen ve sosyal paydaş temsilcileri oluşturmaktadır.

Kurul; Genel Eğitim ve Çocuk Eğitimi Bakımı, Mesleki Eğitim ve Öğretim, Eğitim Sektörü Hizmetleri, İdari Hizmetler ve İsveççe Eğitim bölümlerini barındırmaktadır (www.oph.fi).

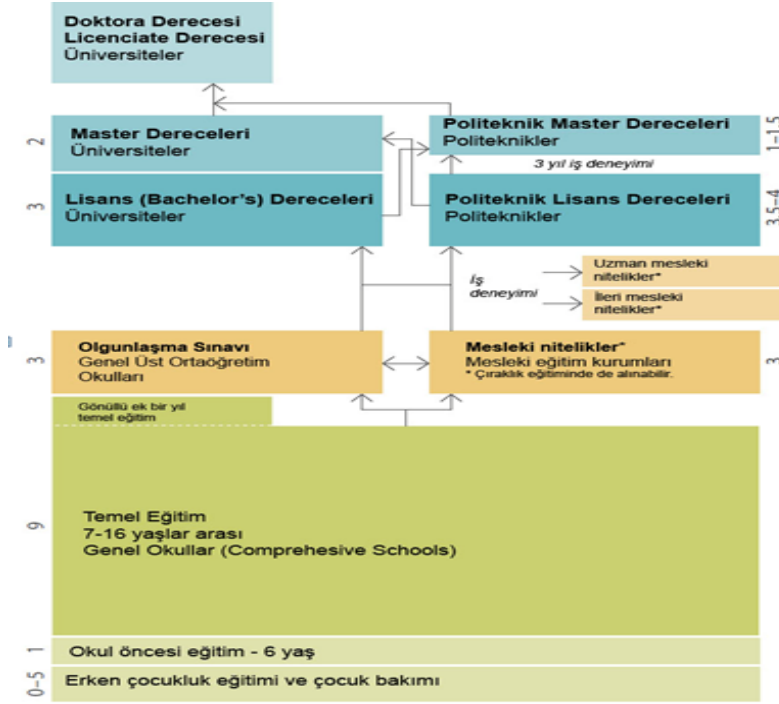
FUEK eğitim politikalarının gelişiminin takibi ve FEB mevzuatına uygun olarak eğitim içeriklerinin ve öğretim yöntemlerinin belirlenmesinden sorumludur. Bu doğrultuda eğitim politikalarının uygulanması, ulusal eğitim programının ve mesleki yeterlilik ölçütlerinin hazırlanması, öğretmenlerin ve eğitimin geliştirilmesine katkıda bulunulması, eğitim ve idari hizmetlerin sunulması faaliyetleri kurul tarafından yürütülmektedir (www.oph.fi).

Yerel düzey. Ocak 1999'da Finlandiya Temel Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklikle eğitim kuruluşu açan yetkililerin bağımsız karar verebilmelerine olanak tanınmıştır. Yerel yetkililer eğitimin düzenlenmesinden ve –kısmen- finanse edilmesinden sorumludur. Bu sorumluluğu yerine getirmek üzere her kademedeki eğitim kuruluşu açma ve devletin belirlediği çerçeveye içerisinde faaliyetlerini bağımsız yürütme hakkına sahiptirler (UNESCO, 2012). Ayrıca yerel yönetimler eğitim kuruluşlarının özerklik sınırlarını belirlemektedir (FUEK, 2015).

Okul düzeyi. Ocak 1999 Finlandiya Temel Eğitim Kanunu okulların ve öğrencilerin de belirlenen temel eğitim çerçevesi dışına çıkmadan okul yönetimi ve eğitim programları hususunda bağımsız karar vermelerinin yolunu açmıştır. Eğitim kuruluşlarının yönetiminden kuruluşu açan yetkili ve okul yönetim kurulları sorumludur (UNESCO, 2012).

Eğitim kuruluşları yüksek düzeyde özerkliğe sahiptir. Okullar eğitim ve öğretim faaliyetlerini kanunla belirlenmiş idari düzenleme, hedef ve temel fonksiyonları doğrultusunda dilediği gibi yürütme hakkına sahiptir. Bütçe yönetimi, işe alım, satın alma gibi okulun idaresine dair birçok husus okulun sorumluluğundadır. Aynı şekilde öğretmenler de eğitim öğretim faaliyetleri yürütürken kullanacakları donanım, yöntem vb. hususunda diledikleri gibi karar verme özgürlüğüne sahiptir (FUEK, 2015).

Okul yapılanması. Finlandiya'da zorunlu eğitim bir yıl okul öncesi eğitim, dokuz yıl temel eğitim olmak üzere on yıldır. Okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar tüm düzeylerde eğitim ücretsizdir. Finlandiya'da yetişkin eğitimi ücrete tabiidir Aşağıda Finlandiya eğitim sisteminde okul yapılanması şemasına yer verilmiştir (www.oph.fi).

Okul Öncesi Eğitim. Sıfır-altı yaş arası çocukların bakımı ve eğitiminden Sosyal Hizmetler ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı gündüz bakım merkezleri sorumludur (UNESCO, 2012; www.oph.fi). Çocuklar okul öncesi eğitime altı yaşında başlamaktadır ve bir yıllık eğitim almaktadır. Okul öncesi eğitim Ağustos 2015 itibariyle zorunludur. Okul öncesi eğitim ücretlidir. Bu ücret okul öncesi eğitim çağındaki çocuğun ailesinin geliri ve kardeş sayısına göre belirlenmektedir (www.oph.fi).

Okul öncesi eğitimde öğrencilerin bireysel ihtiyaçları dikkate alınmaktadır. Bu doğrultuda çocukların oyun oynamasına, etkinlikler yapmasına fırsat veren güvenli ve sağlıklı ortamlarda yakın ilgi görerek kendi kültür, din, dil ve inançları ile yaş ve olgunluk seviyelerine uygun eğitim almaları sağlanmaktadır (Eurydice, 2011). Okul öncesi eğitim yerel yetkililer, gündüz bakım merkezleri ve okulların işbirliğiyle yürütülmektedir (www.oph.fi). Ayrıca sıfır-altı yaş ve okul öncesi eğitim çağındaki çocuklar ve aileleri için sivil toplum kuruluşları vb. tarafından çeşitli eğitim etkinlikleri düzenlenmektedir (UNESCO, 2012).

Temel Eğitim. Temel eğitim zorunludur ve ücretsizdir. Temel eğitim yaşına gelmiş tüm çocuklar herhangi bir elemeye tabii tutulmadan en yakın okula kaydedilmektedir. Ancak aileler çocuklarını belirli kurallara göre başka okula kaydettirme hakkına sahiptir (www.oph.fi).

Temel eğitim; 7-16 yaş aralığındaki çocukları kapsayan dokuz yıllık bir eğitimidir. Ancak temel eğitim alma hazırbulunuşluğuna sahip olduğu psikolojik ve tıbbi testlerle belirlenen çocuklar bir yıl önce temel eğitime başlayabilmektedir. Benzer şekilde hastalık veya yetersizlik gibi sebeplerle temel eğitim süresi iki yıl uzatılabilmektedir (UNESCO, 2012).

Temel eğitim tamamlandığında derslerin başarısı düzeyini gösteren temel eğitim sertifikası verilmektedir. Başarıyla mezun olan öğrenciler genel veya mesleki liselere devam edebilmektedir. Öğrencilerin hangi lise türüne devam edeceğine dair yönlendirme öğretmen, okul yönetimi, aile işbirliğiyle yapılmaktadır (Eurodyce, 2011).

Lise. Lise düzeyindeki eğitim ücretsizdir. Mesleki ve genel lise türünde eğitim verilmektedir. Her ikisinde de tamamlanması yaklaşık üç yıl süren eğitim programı uygulanmaktadır. Ancak öğrencilerin bireysel öğrenme niteliklerine bağlı olarak iki veya dört yılda da tamamlanabilmektedir (FUEK, 2015). Eğitim programı yıllara göre dağılımı belirlenmemiş modüllerden oluşmaktadır. Öğrenci hangi modülü ne zaman çalışacağına kendisi karar vermektedir. Mesleki liselerde teorik eğitimin yanında yarım yıllık iş başında öğrenme uygulaması da bulunmaktadır (FUEK, 2015).

Liselere başvuru ulusal ortak başvuru sistemiyle yapılmaktadır. Yerleştirmeler öğrencilerin genel liseye başvurularında temel eğitim başarısı; mesleki liseye başvurularında temel eğitim başarısının yanında iş deneyimi, hobi, katıldığı etkinlikler vb. dikkate alınarak yapılmaktadır. Bununla birlikte başvurulana programa göre farklılaşmakla birlikte giriş ve yetenek sınavları uygulanmaktadır (UNESCO, 2012).

Mesleki eğitim öğretim, sekiz sektörde elliden fazla mesleki yeterlilik içeren yüzden fazla çalışmayı içermektedir (FUEK, 2015). Sekiz sektör; (1) edebiyat ve eğitim (2) kültür (3) sosyal bilimler, iş ve yönetim (4) doğa bilimleri (5) teknoloji, iletişim ve ulaşım (6) doğal kaynaklar ve çevre (7) sosyal hizmetler, sağlık ve spor ile (8) turizm ve yerel hizmetlerdir (Eurodyce, 2011). Lise çağındaki öğrencilerin %40'i mesleki liseleri tercih etmektedir. Teknoloji, iletişim ve ulaşım ile sosyal hizmetler, sağlık ve spor en çok tercih edilen mesleki lise alanlardandır (www.oph.fi).

Lise sonunda dört farklı sınavdan oluşan Ulusal Olgunluk Sınavı uygulanmaktadır. Öğrenciler biri zorunlu –ana dil- üçü seçmeli olmak üzere en az dört dersin sınavını vermek durumundadır. Sınavı başarıyla tamamlayanlar öğrencilere bir üst kademeye geçişi sağlayacak Olgunluk Sertifikası verilmektedir (NUFFIC, 2015).

Yükseköğretim. Üniversiteler ve politekniklerde verilmektedir. Üniversiteler bilimsel araştırma ve öğretime odaklanırken politeknikler daha çok uygulamalı mesleki eğitim yaklaşımını benimsemektedir (www.opf.fi). Üniversite düzeyinde lisans (3 yıl), yüksek lisans (2 yıl) ve doktora (4 yıl) eğitimi; politekniklerde ise lisans ve yüksek lisansa eşdeğer iki derece eğitim verilmektedir. İkinci derece politeknik eğitime (2 yıl) geçiş için ilk aşama (3 yıl) mezuniyeti ve üç yıllık iş deneyimi gerekmektedir (UNESCO, 2012; NUFFIC, 2015).

Üniversiteler, politeknikler ve FEB'nın katılımıyla yapılan müzakerelerle her bir yükseköğretim programına yerleştirilebilecek öğrenci sayısı belirlenmektedir. Başvuran öğrenci sayısının bu sayıyı aşması halinde yerleştirme -genel olarak- önceki eğitim kademelerinde gösterilen başarı ve Ulusal Olgunluk Sınavı sonuçları dikkate alınarak üniversite ve politeknikler tarafından yapılmaktadır (NUFFIC, 2015). Yükseköğretim kurumları öğrenci kabulü kararlarını vermenin yanında eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi, eğitim programlarının düzenlenmesi vb. hususlarda geniş özerkliğe sahiptir (FUEK, 2015).

Geniş kurumsal ağla -online başvuru sistemi- başvuruların alınması, ücretsiz eğitim sunulması, öğrencilere mali yardım yapılması ve eğitim kuruluşları arasında geçişi kolaylaştıran esnek seçenekler yaratılması yükseköğretime katılımın eşit fırsatlarla sunulması amacına yönelik olarak yapılan çalışmalardandır (www.opf.fi).

Yetişkin Eğitimi. Yetişkin eğitime katılım oranı uluslararası anlamda oldukça yüksektir. Yetişkin eğitimiyle sosyal uyum ve eşitliğin güçlendirilmesi, mevcut işgücünün değişen şartlara uyumu ve böylelikle çalışma ömrünün uzaması, istihdam oranının artması ve yaşam boyu öğrenme için gerekli koşulların sağlanması amaçlanmaktadır (FUEK, 2015).

Genel yetişkin eğitimi, personel geliştirme ve işverenler tarafından sağlanan veya satın alınan eğitimleri içermektedir (www.opf.fi). Yetişkin eğitimi; halk liseleri, beden eğitimi merkezleri, yaz üniversiteleri ve çalışma merkezleri gibi kuruluşların yanında tüm kademelerdeki eğitim kuruluşları tarafından vermektedirler (UNESCO, 2012, FUEK, 2015).

Finlandiya Mesleki Eğitim ve Öğretim Kanunu'yla mesleki eğitimlere yetişkinlerin katılmasına imkân verilmiştir. Yetişkinlerin mesleki eğitimi; eğitimi veren kuruluş, diğer eğitim kuruluşları, çalışanlar, işverenler vb. diğer paydaşlarla etkin iletişim ve işbirliği içinde yürütülmektedir. Ayrıca yetişkinlere yönelik olarak yetkinlik temelli mesleki eğitim verilmektedir. Bu eğitim temel mesleki yeterlilikler, ileri mesleki yeterlilikler ve uzman mesleki yeterlilik olmak üzere üç düzeyi içermektedir (UNESCO, 2012).

Yetkinlik temelli yeterlilik eğitimine katılanlara bireysel eğitim planı oluşturulmaktadır. Adaylar becerilerini eğitim uzmanları, işletmenin temsilcileri ve adayın kendisi tarafından değerlendirilen yeterlilik testleri ile ortaya koymaktadır (FUEK, 2015). Herhangi bir mesleki alanda işe girilmesini sağlayacak yeterlik temel düzeyde, sektörün ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman yeterliliği ileri düzeyde ve mesleki alandaki en zor görevlerin başarılması için gereken yeterlilik uzman düzeyde eğitimlerle indirilmektedir (UNESCO, 2012; www.oph.fi).

Özel Eğitim. Finlandiya eğitim sistemi her bireyin potansiyelinin en üst seviyeye çıkarılması gerektiği anlayışına dayanmaktadır. Bu gerekliliğin yerine getirilebilmesi için rehberlik ve danışmanlık tüm paydaşların görevi olarak görülmektedir (FUEK, 2015). Bu bağlamda özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin tespit edilmesi, öğrenme güçlüklerini aşması ve potansiyelini en üst seviyeye çıkarabilmesi için destek uygulaması bulunmaktadır (www.oph.fi).

Destek uygulaması; genel, yoğun veya özel destek düzeylerinde uygulanmaktadır. Genel destek tüm öğrencilere her türlü öğrenme güçlüğü'nün aşılması için verilen destektir. Öğrencilerin istenen seviyeye ulaşamaması halinde pedagojik değerlendirmelerin ardından gerek görüldüğü takdirde yoğun destek programına alınmaktadır. Yoğun destek programına alınan öğrenci için okulun refah grubu tarafından bir öğrenme planı hazırlanıp gelişimini takip edilmektedir. Beklenen gelişim sağlanamadığı takdirde okul öğretmenleri, aile ve okul refah grubu işbirliğiyle yeni ve daha kapsamlı bir pedagojik değerlendirme gerçekleştirilmektedir. Gerekli görülürse bireysel özel eğitim planı uygulanmaktadır (www.oph.fi).

Destek uygulaması; okul öncesi eğitim, temel eğitim, genel ve mesleki lise düzeylerinde verilmektedir. Finlandiya kültürüne uyumun kolaylaştırılması amacıyla azınlıklar ve göçmenler için uygulanan destek programları da bulunmaktadır (FUEK, 2015).

Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

Eğitim sisteminin süreç boyutu; eğitim-öğretim süreçleri, öğretmen yetiştirilmesi, okul yöneticisi yetiştirilmesi, eğitimin denetimi ve finansmanı başlıklarıyla ele alınacaktır.

Eğitim-öğretim süreçleri. Tüm eğitim kuruluşları, eğitim öğretim faaliyetlerini temel ulusal eğitim programı çerçevesinde belirlemek ve yürütmekle yükümlüdür (www.oph.fi). Finlandiya'nın eğitim dili Fince ve İsveççedir. Temel eğitim ve lise düzeyindeki öğrencilerin yaklaşık %5'i İsveççe eğitim almaktadır. Yerel yönetimlerce kurulan Sami dilinde eğitim veren kuruluşlar da bulunmaktadır. Ayrıca azınlık ve göçmenler için ana dillerinde eğitim veren kuruluşlar açılmasına izin verilmektedir (FEUK, 2015).

Eğitim öğretim yılı 190 gündür. Okullar beş gün açıktır ve haftalık ders saati alınan seçmeli derslerin sayısı ve düzeyine bağlı olarak temel eğitimde 19-30 saat arasında değişmektedir, lisede ise 38 saattir. Ders süresi temel eğitim ve genel liselerde 45 dakika, meslek liselerinde 60-90 dakikadır. Günlük ders dağılımı beş-yedi saat arasında farklılık göstermektedir. Ayrıca haftalık ders çizelgeleri okullar tarafından hazırlanmaktadır (FEUK, 2015; Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2012,).

Eğitim sisteminde 0-10 arası değerlendirme yapılmaktadır; ancak, dört ve aşağısı uygulanmamaktadır. Dört “yetersiz”, beş “yeterli”, altı “orta”, yedi “başarılı”, sekiz “iyi”, dokuz “çok iyi”, on “bilgi ve beceriler mükemmel” anlamına gelmektedir (Eurydice, 2011).

417/2007 Çocuk Refahı Yasası sosyal hizmetlerin sağlanması sorumluluğunu belediyelere vermiştir. Bu sorumluluk gereği okullarda öğrencilerin verilen eğitimden tam anlamıyla yararlanabilmesini sağlamak amacıyla psikolog ve sosyal hizmet sorumlusu bulundurulmasını şart koşulmuştur. Psikolog ve sosyal hizmet sorumluları herhangi bir sebeple ortaya çıkan öğrenme güçlüklerinin giderilmesini sağlamakla yükümlüdür.

Okul Öncesi Eğitim. Bakım, eğitim ve öğretim temelinde yürütülen faaliyetlere dayandığından okul öncesi eğitim modeline “educare” adı verilmiştir. Bu model oyunun öğrenme için önemli bir etken olduğunu savunmaktadır. Okul öncesi eğitim Ağustos 2015 itibarıyla zorunlu hale getirilmiştir (www.oph.fi).

Okul öncesi eğitim programı, temel eğitime hazırlık niteliği taşıyan yıllık en az 700 saatlik bir programdır (UNESCO; 2012). Okul öncesi eğitim programının tüm paydaşların etkin katılımıyla işbirliği içinde yürütülmesi önemsenmektedir. Okul öncesi eğitim programı çocuğun bireysel gelişimine katkıda bulunan ve yaparak yaşarak öğrenmesine fırsat veren bireysel ve grup etkinliklerini ve oyunları içermektedir. Bu etkinlik ve oyunlar öğrencinin kendi bilgi, deneyim ve tecrübelerine dayanarak öğrenmesini ve hayata olumlu bir bakış açısı geliştirmesini desteklemektedir (www.oph.fi).

Okul öncesi eğitim grupları en fazla 13 kişiliktir. Mesleki uygulamalı eğitim kapsamında okul öncesi öğretmenine destek olan özel eğitim yardımcısı, çocuk hemşiresi vb. bulunuyorsa gruptaki öğrenci sayısı en fazla 20'ye çıkarılabilmektedir (Eurydice, 2011).

Temel Eğitim. İlk altı yıllık eğitim sınıf öğretmeni tarafından, altı-dokuzuncu sınıf eğitimi ise alan öğretmenleri tarafından verilmektedir (UNESCO, 2012). Temel eğitim ders dağılımında sırasıyla müzik, ana dil ve edebiyat, matematik, biyoloji ve coğrafya derslerine ağırlıklı yer verilmiştir (Eurydice, 2011).

Öğrencilerin çalışmaları, çalışma esnasında ve sonunda değerlendirilmektedir. Çalışma esnasında yapılan değerlendirmelerle öğrencilerin öğrenmelerine anında katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. Öğrencilere yılda en az bir kere çalışmalarına dair değerlendirmelerin yer aldığı bir rapor verilmektedir (FUEK, 2015).

Temel eğitim boyunca öğrenciler herhangi bir ulusal değerlendirme sınavına tabii olmamaktadır. Öğrencilerin öğrenmelerinin temel eğitim programının hedefleri doğrultusunda gerçekleşip gerçekleşmediğine ve eğitimin sonunda sertifika verilip verilmeyeceğine öğretmenler karar vermektedir. Bu uygulamayla öğrencilerin öğrenmelerine dair öz değerlendirme yapabilme, kendi kendine çalışabilme ve kendi öğrenme programlarını hazırlayabilme becerilerini kazanmalarına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır (FUEK, 2015).

Dokuz yıllık eğitimin sonunda katılımın zorunlu olmadığı bir yıllık -1100 saat- genel veya mesleki liseye hazırlık eğitimi verilmektedir. Yerel yetkililer hazırlık eğitiminin yapılıp yapılmayacağına karar verme yetkisine sahiptir ve eğitimin düzenlenmesinden sorumludur (UNESCO, 2012; www.oph.fi). Mesleki liselere hazırlık eğitimiyle mesleki eğitime devam etmek isteyip meslek seçimi yapamamış öğrencilerin kendi yönelimlerini belirlemelerine, yeterliliklerini sorgulayarak gerekli

gördükleri alanlarda kendilerini geliştirmelerine, iş hayatını tanımalarına ve böylelikle gelecek planlarının netleşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu program öğrencinin bireysel planı doğrultusunda 20 veya 40 kredilik çalışmayı içermektedir (www.oph.fi).

Lise. Genel ve mesleki lise eğitimi iki yıldır. Genel lise her biri 38 ders saatinden oluşan 75 kurstan, mesleki lise ise 120 kredilik eğitim programından oluşmaktadır. Bir kredi öğrencinin çalışma yükünü de içeren ortalama 40 saatlik çalışma gerektirmektedir. Mesleki lise eğitim programı, öğrencinin bireysel çalışma çizelgesinin içerdiği ve kendi isteğiyle eklediği modüllerin başarıyla bitirilmesiyle tamamlanmaktadır (UNESCO, 2012).

Lise eğitimi genel lise, mesleki kolejler, çıraklık okulları, ortaöğretim uzaktan eğitim okulları, halk lise okulları, mesleki halk eğitim merkezlerinde yürütülmektedir (Eurydice, 2011). Mesleki lise eğitim programları oluşturulurken ticari birlikler, sektörü temsil eden ticari kuruluşlar ve eğitim birlikleri mesleki yeterliliklerin belirlenmesi çalışmalarına katılmaktadır. Mesleki lise eğitim programı iş başında öğrenme, danışmanlık hizmetleri, çıraklık eğitimi içermektedir (www.oph.fi).

Genel lise temel eğitim programında sırasıyla matematik, yabancı dil, ileri seviye kurslar, sanat ve beden eğitimi ağırlıklı kurslar bulunmaktadır (UNESCO, 2012). Mesleki lise programlarında ise alan derslerinin yanında dil ve iletişim, yabancı dil ve matematik zorunlu dersleri ağırlıklı olarak bulunmaktadır (MEB, 2012).

Genel lise eğitimi sonunda ulusal olgunluk sınavı, mesleki lise eğitiminin sonunda ise yetkinlik testi formu kullanılarak uygulamalı sınav yapılmaktadır (UNESCO, 2012). Ulusal Olgunluk Sınavı'nda kullanılan not sistemi şu şekildedir: Bir “yetersiz”, iki “yeterli”, üç “oldukça yeterli”, dört “iyi”, beş “çok iyi”, altı “yetkin”, yedi “olağanüstü” anlamına gelmektedir. Ulusal olgunluk sınavında başarılı olamayan öğrenci eğer isterse iki defa daha sınava girebilmektedir (Eurydice, 2011).

Yükseköğretim. Üniversiteler ve politekniklerde verilmektedir. Verilen eğitimin derecesine göre eğitim programı ve öğretme şekillerine devlet tarafından belirlenen genel çerçeve dâhilinde eğitimi veren kurum karar vermektedir (www.oph.fi).

Üniversite ve politeknik düzeyindeki çalışmalar iş yükü ve zorluğu temsil eden kredilerle ifade edilmektedir. Bir yıllık çalışma ortalama 1600

saat/60 krediyi içermektedir (www.oph.fi).Yükseköğretim kuruluşları not sistemlerini de kendileri belirlemektedir. Genellikle kullanılan not sisteminde sıfır “yetersiz”, bir “yeterli”, iki “oldukça yeterli”, üç “iyi”, dört “çok iyi” ve beş “yetkin” anlamına gelmektedir. Geçme notu üçtür (NUFFIC, 2015).

Üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerinde eğitim verilmektedir. Bu derecelere dair bilgiler şu şekilde özetlenebilir (www.oph.fi):

Lisans. 180 krediyi içeren üç yıllık bir eğitimidir. Genellikle sanat ve bilim eğitimi tercih edilmektedir. Tez savunması, dil ve iletişim çalışmaları, disiplinler arası uygulamalar, mesleki gelişim için iş deneyimleri vb. içermektedir.

Yüksek lisans. 120 krediyi içeren iki yıllık bir eğitimidir. Genellikle teknoloji, eczacılık, mimari eğitimi tercih edilmektedir. Temel, orta ve uzmanlık düzeyinde çalışmalar, dil ve iletişim çalışmaları, disiplinler arası çalışmalar ve uzmanlık geliştirici staj uygulamalarını içermektedir.

Doktora. Dört yıllık bir eğitimidir. Alana dair derinlemesine bilgi ve bağımsız olarak yeni bilimsel bilgi üretme yeterliliğinin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. İsteğe bağlı olarak ön doktora derecesi eğitimin ilk iki yılının sonunda anılabilmektedir. Çalışmaların eleştirel ve bağımsız düşünme becerileri sergilenerek başarıyla tamamlanması ve doktora tezinin savunulmasıyla tamamlanmaktadır.

Politekniklerde iki düzeyde eğitim verilmektedir. Bu düzeylere dair bilgiler şu şekilde özetlenebilir (www.oph.fi):

İlk düzey politeknik eğitimi. Gerektiğinde 240 kredilik çalışmaya dönüştürülebilen 180, 210 kredilik ve 240 kredilik lisans düzeyinde eğitim verilmektedir. Genellikle mühendislik ve sağlık hizmetleri eğitimi tercih edilmektedir. Temel ve mesleki çalışmalar, seçmeli çalışmalar, uygulamalı eğitim çalışmalarını içermektedir. Bitirme projesiyle tamamlanmaktadır.

İkinci düzey politeknik eğitimi. 60 veya 90 kredilik yüksek lisans düzeyinde eğitim verilmektedir. Üç yıl iş deneyimi olan lisans mezunları katılmaktadır. Genellikle sanat ve yönetim eğitimleri tercih edilmektedir. Uzman düzeyinde mesleki çalışmalarla seçmeli çalışmaları içermektedir.

Bitirme projesiyle tamamlanmaktadır. Doktora eğitimine devam etme olanağı vermektedir.

Öğretmenlerin yetiştirilmesi. Finlandiya eğitim sistemi öğretmenlerin ve diğer okul çalışanlarının yeterliliklerine dayanmaktadır. Öğretmenler kaliteli eğitimin anahtarı olarak görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması önemsenmektedir (FUEK, 2015).

Adayların öğretmenlik eğitim programlarına kabulünde farklı ölçütler uygulanmaktadır. Anaokulu ve sınıf öğretmenliği programları yazılı sınav, yetenek sınavı ve mülakat aşamalarından oluşan giriş sınavı uygulanmaktadır. Bazı üniversiteler bunlara ek olarak grup mülakatı ve uygulama –ders anlatım vb.- değerlendirmesi yapmaktadır. Alan öğretmenliği programlarına yetenek testleri ve bazen iş deneyimi temel alınarak öğrenci kabul edilmektedir. Özel alan öğretmenliği programlarına kabul için bazı üniversitelerde deneyim şartı aranmaktadır (Eurydice, 2011; UNESCO, 2012).

Anaokulu öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, rehber öğretmen eğitimleri üniversitelerde verilmektedir. Diğer alanlardaki öğretmenlik eğitimleri ise öğretmen yetiştirme merkezleri ve alan eğitimi veren üniversite düzeyindeki kuruluşlar ve sanat akademilerinde yürütülmektedir. Sanat akademileri sanat öğretmeni yetiştirmektedir. Her bir kuruluş birbiriyle koordine çalışmaktadır (Eurydice, 2011).

Öğretmen yetiştirme merkezlerinde öğretmenlik uygulaması yapılarak mesleki deneyim kazandırılması için öğretmen eğitimi okulları bulunmaktadır. Öğretmen eğitimi okulları okul öncesi eğitimden genel lise kademesine kadar tüm seviyelerde açılabilir. Mesleki eğitim için uygulama yapılabilecek herhangi bir öğretmen eğitimi okulu bulunmamaktadır. Mesleki eğitim öğretmenleri çeşitli mesleki eğitim kuruluşlarında uygulama yaparak mesleki deneyim kazanmaktadır (Eurydice, 2011).

Pedagoji eğitimi bir yılda tamamlanabilen 60 kredilik bir eğitim programıdır. Yüksek lisans programlarıyla eşzamanlı olarak yürütülebileceği gibi lisanstan sonra ayrıca da alınabilmektedir. Bu eğitim uygulama ve teorinin birleştirildiği çalışmalar içermektedir. Ayrıca verilen tüm pedagojik eğitimlerin birbiriyle uyumlu yürütülmesini sağlayan VAKAVA projesi yürütülmektedir (Eurydice, 2011; www.oph.fi).

Anaokulu öğretmenliği için lisans düzeyinde eğitim yeterlidir. Sınıf öğretmenleri sınıf öğretmenliği alanında, alan öğretmenleri eğitim verdikleri alanda yüksek lisans derecesine sahip olmalıdır. Sınıf öğretmenliği yüksek lisans pedagojik eğitimi de içermektedir. Ancak alan yüksek lisans pedagojik eğitimi -genellikle- içermediğinden alan yüksek lisansına sahip adayların pedagojik eğitimini ayrıca almaları gerekmektedir. Pedagoji eğitimini de içeren alan öğretmenliği programları da bulunmaktadır (www.opf.fi; Eurydice, 2011).

Meslek öğretmenlerinin çalıştıkları kurum ve alana bağlı olarak yüksek lisans derecesi, uygun politeknik derecesi veya olabilecek en yüksek dereceye ve en az üç yıllık deneyime sahip ve pedagoji eğitimi almış olması gerekmektedir. Rehber öğretmenlerin alan çalışmalarını tamamlamış ve yüksek lisans mezunu olması; özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim pedagojisi veya özel öğretmenlik çalışmalarını tamamlamış ve sınıf öğretmenliği, alan öğretmenliği gibi temel öğretmenlik yeterliliklerine sahip olması gerekmektedir (FUEK, 2015; Eurydice, 2011).

Politeknik öğretmenleri pozisyonuna göre yüksek lisans veya doktora mezunu ve pedagoji eğitimini almış olması gerekirken üniversite öğretim elemanlarının pedagoji eğitimini almış ve doktora mezunu olmaları gerekmektedir (FUEK, 2015). Ayrıca tüm düzeylerdeki öğretmenler her yıl hizmet içi eğitime alınmaktadır. Masrafları devlet tarafından karşılanmak üzere hizmet içi eğitim belediyeler tarafından sağlanabileceği gibi eğitim kuruluşları tarafından da düzenlenebilmektedir (www.opf.fi).

Okul müdürlerinin yetiştirilmesi. Okul yöneticiliği genel olarak öğretmene göre daha yüksek akademik derece ve öğretim yeterliliklerine sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Buna ek olarak uygun iş deneyimi, eğitim yönetimi sertifikası veya buna denk bir sertifika sahibi olmaları gerekmektedir. Üniversite rektörlerinin doktora derecesine sahip olmaları veya profesör olmaları gerekmektedir. Genellikle üniversitede görevli profesörlerden seçilmektedir. Politekniklerde yöneticilik için ön doktora seviyesinde veya doktora seviyesine ve yöneticilik deneyimine sahip olunması gerekmektedir (FUEK, 2015).

Eğitim denetimi. FEB tarafından düzenli olarak gerçekleştirilmek üzere ulusal değerlendirme planları hazırlanmaktadır. Eğitim değerlendirmesinin temel amacı; eğitimin geliştirilmesi, öğrenmenin desteklenmesi, denetimin kalite güvence sistemlerinin bir parçası olarak yerini alması; yerel, bölgesel ve ulusal planlama, politik kararların

alınmasına ve performans temelli yönlendirmelere temel oluşturacak veri ve bilgilerin sağlanmasıdır (Eurydice, 2011).

150/2003 sayılı Eğitimin Denetimine Dair Hükümet Kararnamesi'yle FEB altında özerk bir Eğitim Değerlendirme Konseyi kurulmuştur. Konsey, faaliyetlerini FUEK, üniversiteler ve diğer uzman kuruluşlarla işbirliği içinde yürütmektedir. Eğitimin uluslararası ölçütlerle değerlendirilmesinden Eğitim Değerlendirme Konseyi, ulusal ölçütlerle değerlendirilmesinden FUEK sorumludur. Okullar da kendi eğitim öğretim faaliyetlerini değerlendirmektedir (UNESCO, 2012).

Uluslararası ölçütlerle değerlendirmeler için Nordic İşbirliği ve Avrupa Birliği programlarının yanında komşu ülkelerle yürütülen (Örneğin, Rusya ile CIMO projesi) çalışmalar bulunmaktadır. PISA sonuçları ve Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün verileri de dikkate alınmaktadır (Eurydice, 2011; www.minedu.fi).

Ulusal öğrenme çıktılarına dair değerlendirme yapmak amacıyla ana dil, edebiyat ve matematik alanlarında örnek testler altı ve/veya dokuzuncu sınıfta uygulanmaktadır. Sanat ve el işi gibi alanları da kapsayan diğer alanlar FEB planlarına göre değerlendirmeye tabii tutulmaktadır. Okulların yaptığı değerlendirmeler farklı zamanlarda okullar tarafından uygulanmakta ve ulusal nitelik taşımamaktadır. Her okul aldığı sonuçlara göre kendini değerlendirmektedir (FUEK, 2015; UNESCO, 2012; MEB, 2012). Değerlendirmeler belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının tespiti ve gerekirse hedeflere nasıl ulaşılacağına dair usuller belirlemek üzere yapılmaktadır. Herhangi bir okul başarı sıralaması oluşturulmamaktadır (FUEK, 2015).

Üniversite ve FEB katılımıyla üç yılda bir yapılan toplantılarda belirlenen hedeflerin denetiminin nasıl yapılacağı netleştirilmektedir. Üniversite ve politeknikler belirlenen esaslar çerçevesinde öz değerlendirmelerini yapmak ve sonuçlarını yayınlamakla yükümlüdür (FEB, 2015).

Eğitim finansmanı. Birçok temel eğitim kuruluşu ve lise –özel kuruluşlar dâhil- yerel yetkililer veya ortak belediye kurulları tarafından finanse edilmektedir. Eğitim finansmanı devlet ve yerel yetkililerin ortak görevidir. Devlet eğitim finansmanı için belediyelere yasal hükümet aktarımlarıyla fon sağlamaktadır. Yasal hükümet aktarımlarının miktarı belediyede yaşayan 6-15 yaş arasındaki çocuk sayısına göre belirlenmektedir ve tasarrufu belediyeye aittir (FUEK, 2015).

Genel ve mesleki liselerin finansmanı eğitim alan öğrenci sayısına göre FEB tarafından belirlenmektedir. Politekniklere yapılacak aktarım öğrenci başına düşen birim maliyet, proje finansmanı ve performansa dayalı olarak belirlenmektedir. Üniversitelerin bütçesi ise FEB ile üniversite yönetiminin katılımıyla yapılan toplantılarda belirlenmektedir. Bu toplantılarda üniversitenin üç yıllık eyleme dayalı ve niteliksel hedefleri belirlenerek hedeflere ulaşılabilmesi için gereken üç yıllık bütçe netleştirilmektedir. Ayrıca politeknik ve üniversiteler zaman zaman diğer kuruluşlar tarafından da finanse edilmektedir (FUEK, 2015).

Finlandiya milli bütçeden eğitime ayırdığı pay ve temel eğitim düzeyindeki her bir öğrenci için yaptığı harcama bakımından OECD ortalamasının üstündedir. Finlandiya’da milli bütçeden eğitime ayrılan pay %5,7 iken OECD ortalaması %5.1’dir. Finlandiya’da temel eğitim her bir öğrenci için harcanan rakam 13.865 dolar iken OECD ortalaması 10,235 dolardır (National Center on Education and Economy (NCEE), 2018).

SONUÇ VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İÇİN ÇIKARIMLAR

Eğitim sistemleri ülkelerin kendi kültürel öğelerini yansıtan yapılarıdır. Bununla birlikte küreselleşmenin artan etkisi eğitim sistemlerini ortak amaçlar etrafında birleşmeye zorlamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bu bölümünde Finlandiya eğitim sistemi ve Türkiye eğitim sistemi arasındaki farklılıklara değinilecektir.

Her iki eğitim sisteminde de eğitim hakkı Anayasayla güvence altına alınmış ve eşitlik vurgusu yapılmıştır. Ancak Finlandiya’nın ortaya koyduğu eğitim prensip ve politikalarında bireye özgü, bireysel farklılıklar dikkate alınarak eğitimin planlanması ve uygulanması; ayrıca kendi kendine öğrenme ve yaşam boyu öğrenme kavramlarının öne çıkarıldığı görülmektedir. Türkiye eğitim sistemi ele alındığında ise gerek eğitim prensip ve politikalarında gerekse süreçte bireyin biricikliği vurgusu bulunmamaktadır (www.meb.gov.tr). Ayrıca Finlandiya’da farklı ihtiyaçlara yönelik farklı yeterlik düzeylerinde yetişkin eğitimi seçenekleri sektör temsilcileri ve öğretmenlerden oluşan kurul tarafından sağlanmakta, Türkiye’de ise yetişkin eğitimi süreci yaygın ve açıköğretim programlarında yürütülmektedir (MEB Hayat Boyu Öğrenme, 2018). Bu programlar farklı yeterlik düzeyi seçenekleri barındırmamakla paydaş işbirliği altyapı sağlanması, finansman desteğinden öte geçmemektedir. Finlandiya’da 2017 rakamlarına göre hayat boyu öğrenme programlarına katılım %48 (FİK) iken Türkiye’de %8,1’de kalması (MEB Hayat Boyu

Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2018) Türkiye’de hayat boyu öğrenme seçeneklerinin artırılması gerekliliğini gözler önüne sermektedir.

Finlandiya eğitim yapılanmasında parlamento tarafından alınan kararların hükümet, FEB ve FUEK tarafından uygulanmaktadır. Bununla birlikte süreç öğretmenler, eğitim kuruluşları ve sektör temsilcilerinden oluşan paydaşların katılımı sağlanarak işbirliği içerisinde yürütülmektedir. Türkiye’de eğitim yapılanması Milli Eğitim Bakanlığı tarafından koordine edilmektedir. Bu kapsamda iki ülkenin eğitim yapıları arasında benzerlikler görülse de uygulamada farklılıklar görülmektedir. Finlandiya eğitim sisteminde eğitim öğretim faaliyetlerinin sorumluluğu okul temelli yönetim kapsamında tüm okul çalışanlarında olması; Türkiye eğitim sisteminde bürokratik örgüt yapısının sonucu olarak eğitim öğretim faaliyetlerinin sorumluluğunun aşağıdan yukarıya doğru artan bir yetki silsilesi şeklinde ilerlemesi bunun bir örneğini oluşturmaktadır (www.meb.gov.tr).

Türkiye’de eğitim sistemi paydaşlarından veli, okul-aile birliği aracılığıyla okul yönetiminde söz sahibi olma şansını yakalamaktadır. Ancak okul-aile birliğine öğrencilerin katılımı gözlemden öteye geçmemekte, velinin yönetim kurulundaki temsili bağışta bulunan hayırsever veliler arasından seçilen ise beş üyeye sınırlı kalmaktadır (MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği). Bu bağlamda tüm paydaşlarla işbirliğinin sağlandığını söylemek mümkün değildir. Türkiye’de eğitim sistemine velilerin yanında sektör temsilcileri, yükseköğretim kurumu öğretim üyeleri vb. paydaşların etkin katılımını sağlayacak bilgi sistemi, seminer vb. çözümler sağlanabilir. Bu bağlamda Türkiye’de gerek öğrencinin gerekse eğitim kuruluşu çalışanlarının kendilerini ifade etmelerini sağlayacak fırsatlar yaratıldığı takdirde eğitim öğretim faaliyetlerinin tüm paydaşlarca sahiplenilmesi ve etkinliğini artırılması için bir adım atılmış olacaktır.

Finlandiya eğitim sisteminde yerel yönetim, eğitim kuruluşları ve öğrencilerin belirlenen sınırlar dâhilinde özerk alanları bulunmaktadır. Türkiye’de ise daha merkezi bir yapılanma söz konusudur (www.meb.gov.tr). Bu bağlamda en azından okul yöneticilerinin inisiyatif olma özgürlüklerinin esnetilmesi oluşan herhangi bir aksaklığa müdahale ve çözüm için daha hızlı hareket edilmesine katkıda bulunabileceği gibi paydaşlarla işbirliğini sağlayabilir.

Finlandiya okul yapılanmasında Türkiye’den farklı olarak temel eğitim sonrasında bir yıllık bir üst kademeye hazırlık eğitimi ve politeknikler bulunmaktadır. Bu eğitimle öğrencilerin geleceklelerini kendi

deneyimleriyle kendilerinin netleştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de de buna benzer bir geçiş programı düzenlenmesinin etkili olacağını söylemek mümkündür.

Finlandiya’da okul öncesi eğitim zorunludur. Finlandiya eğitim sisteminde okul öncesi eğitimle kendi kendine öğrenme, yaşam boyu öğrenme, kendi öğrenme etkinliklerini planlayabilme becerilerinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılabilmesi için okul öncesi eğitimle temel eğitimin birbiriyle bağdaştırılması amaçlanmaktadır. Türkiye’de ise okul öncesi eğitim zorunlu değildir; ancak Finlandiya’da olduğu gibi temel eğitimde kazandırılması amaçlanan problem çözme, akıl yürütme, yaratıcılık vb. ortak becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır (Gülây ve Ekici, 2010). Problem çözme (Dereli, 2008) eleştirel yürütme (Şenşekerci ve Bilgin, 2008), yaratıcılık (Öztürk, 2014) vb. becerilerin kazandırılması karmaşık süreçlerin işe koşulmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte öğrenmeye ayrılan süre öğrenmenin etkililiğini belirlemektedir (Balçı, 2013). Bu bağlamda okul öncesi eğitimin Türkiye’de de zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Finlandiya’da tüm kademelerde öğrencinin kendi çalışma planını düzenleyebilmesine izin veren modüler eğitim programı veya kurslar uygulanmaktadır. Öğrencinin kendi öğrenme hızına, yaş ve olgunluk düzeyine göre öğrenme faaliyetlerini yürütmesi öğrenmenin etkinliğini ve kalıcılığını artırabilir. Nitekim gerek eğitim uzmanları gerekse diğer kurum ve kuruluşlar bireysel farklılıklar dikkate alınan eğitimlerin daha etkili sonuçlar doğuracağı konusunda hemfikirlerdir. Farklı bilişsel seviye, öğrenme hızı ve biçimi öğrenmenin etkinliğini etkilemektedir (Turgut, Salar, Aksakallı ve Gürbüz, 2016). Bu bağlamda Türkiye’de Finlandiya’daki uygulamalara benzer şekilde öğrencilerin sürecin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirmesine katılımı artırılabilir.

Türkiye’de yükseköğretime geçiş için test ve bazı programlarda yetenek sınavı uygulanmaktadır (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Kurumu, 2018). Finlandiya eğitim sisteminde yükseköğretime geçiş başvuru alanına göre farklılaşmaktadır. Adaylar, giriş ve yeterlilik testlerinin yanı sıra gerekli görülürse uygulama sınavına tabii tutulmaktadır. Ayrıca adayların bu öğretim kademesi için olgunluk sınavı sonucu, okul başarısı, hobileri, katıldığı etkinlikler, iş deneyimi vb. kriterler de dikkate alınmaktadır. Türkiye’de de benzeri uygulamalarla sistemin adayın farklı becerilerini ortaya koymasını sağlayacak şekilde değiştirilmesinin öğrencilerin kendileri için daha uygun programlara yerleştirilmesi olasılığını arttıracaklarını söylemek mümkündür.

Finlandiya eğitim sisteminde okullarda psikolog ve sosyal hizmet sorumlusu bulundurma zorunluluğu ve özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin ayrı eğitim kuruluşları yerine diğer öğrencilerle aynı eğitim kuruluşunda eğitim görüyor olması bireysel farklılıklara verilen önemin göstergelerinden olduğu söylenebilir. Türkiye’de bireyden çok eğitim öğretim programlarının tamamlanmasına ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin toplumla uyumuna odaklanılmaktadır (MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2010). Dikkatin öğrenciye ve bireysel ihtiyaçlarına çevrilmesi faydalı olacaktır. Bunun sağlanabilmesi için paydaşlar arasındaki etkileşimlerin artmasını sağlayacak eğitim, etkinlik, toplantı vb. faaliyetler etkin bir planlamayla düzenli olarak yürütülmelidir.

Finlandiya eğitim sisteminde öğretmenler eğitim sisteminin mihenk taşı olarak görülmektedir. Öğretmenlerin iyi eğitim almış, meslek yeterliliklerine sahip bireyler olmaları önemsenmektedir. Yüksek lisans ve daha üstü eğitim kademelerinden mezun olmaları, bazı alanlar için deneyim sahibi olmaları, alan çalışmaları yapmış olmaları vb. şartlar işe koşulmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin eğitimleri sırasında deneyim kazanmaları için öğretmen uygulama okulları bulunmaktadır. Türkiye’de ise lisans mezunu olmak ve memurluk (test ve mülakat) sınavından yeterli puanı almak öğretmenlik mesleğini yerine getirmek için yeterlidir (www.meb.gov.tr). Öğretmen eğitimleri için uygulamalı eğitim fırsatları yaratılması ve öğretmenlik mesleğine girmek ve devam etmek için gereken standartlarının yükseltilmesi eğitim kalitesinin artırılmasını sağlaması açısından uygulamaya konulması gereken özellikler arasında yer almaktadır.

Finlandiya eğitim denetiminde uluslararası ve ulusal ölçütlerin yanında okulların da kendi kendilerini değerlendirmeleri; ancak, herhangi bir okul sıralaması yapılmaması rakamlardan çok sürece odaklanıldığını göstermektedir. Türkiye’de ise okulların kendilerini değerlendirmeleri söz konusu değildir, denetim sorumluluğu denetmendedir. Denetmenler; rehberlik, araştırma, inceleme, soruşturma, iş başında eğitim, teftiş, değerlendirme görevlerini yürütmektedir (Ensari ve Gündüz, 2009). Ayrıca Türkiye eğitim sisteminde denetimin son yıllarda işlevini kaybettiği görülmektedir. Denetmenin prestijinin artışı oranında değişimin etkili olduğu gerçeği (Balcı, 2014) göz önünde bulundurulduğunda denetim sürecine itibarının geri verilmesi gerektiği gerçeği ile karşıya kalınmaktadır. Bu kapsamda denetim sisteminin süreç denetimi şeklinde yeniden düzenlenerek etkin hale getirilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak Finlandiya ve Türkiye eğitim sistemleri politika ve amaçları, yapılanmaları ve süreçleri bakımından benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Finlandiya eğitim sisteminin bireye odaklanan yapısı, eğitim öğretim faaliyetlerinde kullandığı modüler sistem yapısı, değerlendirme ölçütleri, uygulama öğretmen okulları, okulların kendi kendilerini değerlendirmeleri örnek alınabilecek uygulamalardandır.

KAYNAKÇA

Aslan, E.; Aktan, E. ve I. Kamaraj (1997). Anaokulu Eğitiminin Yaratıcılık ve Yaratıcı Problem Çözme Becerisi Üzerindeki Etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 37-48.

Balcı, A. (2013). *Etkili Okul*. Ankara: Pegem Yayınları.

Balcı, A. (2014). *Örgütsel Gelişme*. Ankara: Pegem Yayınları.

Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocuklarının sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ensari, H.; Gündüz Y. (2009). Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkeleri’nde Teftiş Uygulamaları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, 103-117.

EURYDICE (2011). *Organisation of the education system in Finland 2009/2010*. <http://www.catdem.org/cat/downloads2/organisation-of-the-education.pdf> adresinden 23.04.2017 tarihinde indirilmiştir.

Eğitimde Denetime Dair Finlandiya Hükümet Kararnamesi (2003).

Finlandiya Cumhuriyeti Anayasası (1999).

Finlandiya Çocuk Refahı Yasası (2007).

Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı 2020 Stratejik Planı (2010). http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/strategia_2020.html?lang=en adresinden 20.04.2017 tarihinde indirilmiştir.

Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu 2020 Stratejik Planı (2010). http://www.oph.fi/english/current_issues/101/0/learning_and_competence_2020_-_strategy_of_the_finnish_national_board_of_education adresinden 20.04.2017 tarihinde erişilmiştir.

Finlandiya Temel Eğitim Kanunu (1999).

FUEK [Finland National Board of Education] (2015). *Finnish Education In a Nutshell*. http://www.oph.fi/download/171176_finnish_

education_in_a_nutshell.pdf adresinden 20.11. 2017 tarihinde indirilmiştir.

Gülay, H.; Ekici, G. (2010). MEB Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7 (1), 74-84.

Grek, S. (2009). Governing by Numbers: PISA “Effect” in Europe. *Education Policy*, 24 (1), 23-37.

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/fi.html> 12.10.2018 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?e4233033-5145-4006-922b-a77c697250a1> adresinden 29.11.2017 tarihinde erişilmiştir.

http://www.oph.fi/english/education_system 12.10.2018 tarihinde erişilmiştir.

http://www.stat.fi/til/index_en.html 12.10.2018 tarihinde erişilmiştir.

Kupianinen, S; Hautamaki, J. and T. Karjalainen (2009). *The Finnish Education System and Pisa*, FEUK, Finland.

MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü (2010). Özel Eğitim Okullarında Özel Eğitim Hizmetleri Uygulamalarının Değerlendirilmesi. file:///C:/Users/HP%20%20X360/Desktop/Ozel_eg_ok_ozel_eg_hizm_uygu_deg.pdf adresinden ulaşılmıştır.

MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2018). <https://hbogm.meb.gov.tr/> adresinden 14.10.18 tarihinde erişilmiştir.

MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (2012). Finlandiya Eğitim Sistemi Kitapçığı. http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Finland.pdf adresinden 23.04.2017 tarihinde indirilmiştir.

MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği (2012).

NCEE [National Center on Education and the Economy] (2018). <http://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/finland-overview/> adresinden 13.10.18 tarihinde ulaşılmıştır.

NUFFIC [Netherlands Organisation for International Cooperation] (2015). *The System of Education in Finland*. <https://www.epnuffic.nl/en/publications/findapublication/education-system-finland.pdf> adresinden 26.04.2017 tarihinde indirilmiştir.

OECD (2016) *PISA 2015 Results (Volume I): Collaborative Problem Solving, PISA, OECD Publishing, Paris*.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Kurumu, 2018. *Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Kılavuzu*. www.osym.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Öztürk, E. (2001). Yaratıcılık ve Eğitim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 158-164.

Şenşekerci, E.; Bilgin, A. (2008). Eleştirel Düşünme ve Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (14), 15-43.

Takayama, K. (2010). Politics of Externalization in Reflexive Times: Reinventing Japanese Education Reform Discourses through “Finnish PISA Success”. *Comparative Education Review*, 53 (1), 51-75.

Turgut, Ü.; Salar, R.; Aksakallı, A ve F. Gürbüz (2016). Bireysel Farklılıkların Öğretim Sürecine Yansımalarına Dair Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma. *Journal of Bayburt Education Faculty*, 11 (2), 431-444.

UNESCO [United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization] (2012). *Word Data on Education*. <http://www.ibe.unesco.org/en/document/world-data-education-seventh-edition-2010-11> adresinden 28.04.2017 tarihinde indirilmiştir.